

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Analysis Methodica Ivris Pontificii

Venator, Daniel

[S.l.], 1579

VD16 V 541

De Fide Instrvmentorum. Titulus XXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63204)

DE FIDE INSTRUMENTORUM.

Titulus XXII.

Continuatio.

Instrumenti editio, modus est faciendæ fidei, & species instruendæ probationis, nō tantum in actionibus, verumetiam exceptionibus, & replicationibus, quocumq; tempore ante conclusionem causæ fiat.

Vnde dicitur Instrumentum?

Instrumentum dictum est, ab instruendo, qui instruit causam: sicuti documentum à docendo, quia docet, seu munimentum, à muniendo, quia munit producentem contra aduersarium, c. fin. extr. de dol. & contu. & c. si quis de clericis, 1. q. 2. Et accipitur generaliter & propriè. Generaliter quidem instrumentorum nomine ea omnia accipienda sunt, quibus causa instrui solet, & idè tam testimonia, quàm personæ, quæ testificantur, instrumentorum loco habentur, c. peruenit, ad audientiam, extr. de test. cog. l. 1. ff. de fide instru. Propriè autem instrumentum dicitur scriptura ad memoriam alicuius rei confecta, Spec. tit. de instr. editione, §. 1.

Quotuplex Instrumentum?

Duplex, publicum & priuatum.

Quid

Quid est Publicum?

Publicum est solennis & ritè ordinata scriptura, per authenticæ personæ manum, publicè, causa memoriæ, facta, Specu. §. 1. eod. Vel dicitur scriptura publicam auctoritatem obtinens. Et huius varia sunt genera. Primò enim publicum dicitur, quod per manum publicam scriptum est, per publicam manum notarius intelligitur, qui etiam publicus seruus dicitur, c. quanquam, extr. de vsuris, c. illud, extr. de præsump. 2. Quod sigillo authentico est roboratum, c. scripta, extr. eod. etiam si fit à priuato scriptum, putà, sigillo Principis, Vniuersitatis, aut alicuius collegij. 3. Omnes scripturæ, qualescunq; etiam priuatæ, quarum publicatio magistratûs auctoritate interueniente contingit: vt cùm testamenta, vel codicilli, vel aliæ tabulæ authore iudice aperiuntur, c. 2. extr. de fide instr. l. publicari, C. de testib. 4. Quod in iudicio apud acta publica scribitur, c. quoniam, extr. de probat. 5. Dicitur publicum, quod habet subscriptionem trium, vel, iuxta canones, duorum viuentium testium, etiam si fit per priuatam manum scriptum, c. 2. extr. de fide instrumen. c. 1. extr. de test. & c. quoniam contra, extr. de probat. Sed mors testium vigorem istiusmodi instrumenti perimit, c. 2. extr. eodem. 6. Publicum dicitur, quod de archiuo publicè producitur, liber scilicet rationum vel alterius rei, cui fides adhibetur, si publicum testimonium iudicis, hoc ex archiuo publico esse, asseuerantis accedat, c. ad

396 ANALYS. IVRIS PONTIFICII
c. ad audientiam, extr. de præscrip. c. peruenit,
30. quæst. 1.

Quid est Priuatum?

Priuatum est, omne aliud instrumentum, quo-
quocunq; sit scriptum, quod aliquo prædictori
modorum non est corroboratum. quorum tres
species ponit Spec. tit. de instr. editione, §. nunc
dicendum restat.

Quæ causa Efficiens?

Est lex, & consensus partium: hinc est, quod
instrumenta sint necessitatis, quæ lege fieri præ-
cipiuntur, c. 1. ext. de censibus; & voluntatis, quæ
voluntate & consensu partiū, nulla impellente
necessitate, conficiuntur, l. contractus, C. de fide
instrum.

Quæ causa Procatartica?

Est partium petitio, vel rogatio, persona au-
tem ista, quæ instrumento conscribendo adhibe-
tur, in illis actibus, qui vtriusque partium con-
sensu perficiuntur; vt sunt venditiones, permu-
tationes, transactiones, pignorationes, locatio-
nes, conductiones, &c. ab vtraque parte rogari
debet. Si verò actus vnus tantum partis desi-
deret consensum, vnus tantum rogatio suffi-
cit: vt sunt testamenta, codicilli, appellationes,
protestationes, l. contractus, C. eod. Bal. in l. 2. C.
de edendo.

Quæ est causa Instrumentalis?

Est notarius, vel alia publica persona. Solet e-
nim magistratus de archiuo publico scripturam
quandoq; transfumere & conficere, Bald. in rub.
C. eod.

C. eod. Solet etiam publicis scripturis conficiendis præfici persona publica, quæ, sicut iudex, habet ordinariam iudicandi potestatem; ita publicam potestatem scribendi obtinet, ita ut illi fides plena adhibeatur, Bal. d. loco, nec tamen hoc ipso notarius efficitur: is enim vel à Principe, vel Comite Palatino, cui hanc potestatem creandi notarios Princeps concessit, creatur. Et est actus summi imperij, quod genus magistratus municipales exercere absq; singulari Principis indultu non possunt. Ergo persona à iudice municipalis constituta ad hoc, ut in archiuum publicum relata, vel aliàs apud acta notata, transfumat, publicamq; scripturam conficiat, propriè notarium agere non dicitur. Quòd si autem magistratus, vel quiuis alius, putà, Comes vel Baro, &c. creandi notarios ex consuetudine actus vsurpet, eius instrumento tantùm intra territorium magistratui, à quo creatus est, subiectum, creditur: non autem extra. Licet notarius auctoritate Patris vel Imperatoris creatus, ubiq; locorum exercitium officij sui habeat, & instrumentum vbiuis locorum valiturum conficere possit, Bald. in addit. ad Spec. de instr. editione.

Quod Obiectum?

Omnes actus iudiciales, voluntarij inter viuos, & vltimæ voluntatis. Actus iudicialis sunt, citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclusiones. Statuit enim Innocen-

cen-

cétius III. in Cōcilio generali, vt iudex tā in ordinario, q̄ extraordinario iudicio adhibeat publicā personā, vel duos viros idoneos, q̄ vniuersa iudicij acta, loca, tēpora & personas designando conscribant, atque super aliquibus propriis instrumenta, quę hoc titulo explicantur, his actibus, confici possunt, c. quoniam, extr. de probat.

Voluntarij actus inter viuos sunt, venditiones, emptiones, locationes, cōductiones, permutationes, mutuum, pignorationes, emphyteusis, feudum, constitutio seruitutis tam realis quam personalis, vt vsusfructus, vsus, habitatio, transactiones, archarum datiōes, donationes, diuisiones, solutiones, acceptilatiōes, emancipationes, possessionum traditiones, manumissiones, & omnes alij actus, qui inter viuos celebrantur, & desuper instrumenta ad faciendam in omni perpetuitatem fidem conficiuntur, l. contractus, c. eod.

Vltimæ voluntates, vt testamentum, codicillus, donatio, causa mortis, & cætera q̄ his equiparatur, tot. tit. C. de test. ordinan. l. cum de mortis, C. de donat. causa mortis. Et denique de omnibus, nisi vel lex, vel statutum obstat, instrumenta fidei faciendæ, & causæ instruendæ, vel facilioris probationis gratia, confici possunt, Bal. in rubri. nu. 17. C. eod.

Quæ est Forma conficiendi publici Instrumenti?

Instrumentum, secundum Spec. duo continere debet, factum, & ipsam publicationem. Quod ad

ad factum attinet, tenentur partēs notario ad hoc rogato, qui, ratione officij sui, obstrictus est quasi condigno precio conductus in eo partibus præstita opera annuere, in scriptis & præsentia duorum vel trium testium facti speciem explicare, qua intellecta debitis solennibus obseruatis, in quibus ipsa publicatio consistit, desuper instrumentum conficiat notarius, Bald. in rub. C. de fide instrument. §. nos autem, in authent. de tabell. & Dd. in auth. si quis in aliquo, vbi gloss. C. de eden.

Sunt autem nouem regulariter, quæ publicationem faciunt, vt in auth. vt nomē Imp. præpo. §. 1. col. 5. scilicet, inuocatio nominis Domini, anni eiusdem, indictio, dies, contractus, nomen imperatoris, vel Pape, vel regis, locus, testes, nomen tabellionis vel notarij, & signum notarij. Non autem subscriptio vel subsignatio contrahentium vel testium. Ea enim, ad muniendam publici instrumenti fidem, non requiritur: cum notarij, vt publicæ personæ subscriptio & signatio sufficiat. In instrumentis verò publicis, apud acta, vel à iudice confectis, nulla solennitas desideratur, cum eam iudicis præsentia, & iudicij auctoritas satis superque suppleat, l. omnium, C. de testib. & ibi Dd. Quod secus est in priuatis, quorū validitas & robur ex subscriptione & sigillis partium & testium dependet. Panorm. & Inno. in c. 1. extr. de his quæ fiunt à præla. sine con. Cap. Notandum etiam, quòd, propter vetustatem, vel aliam iustam causam de instrumentis originalibus exempla solenniter sumi possunt

possunt. Solenniter autem sumi dicuntur, cum coram ordinario iudice, vel ad hoc ab ipso specialiter delegato, ab eo, cuius interest, presententur: qui si ea diligenter inspecta in nulla sua parte vitiata compererit, per publicam personam illa præcipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura, c. fin. extr. de fide instrumentorum.

Quæ Forma exhibendi Instrumenta?

In exhibitione instrumentorum hoc observatur, ut ante, & post publicationem testium, quædocumque voluerit altera partium, aduersario ad hoc citato, possint exhiberi, usque ad conclusionem causæ, c. cum dilectus, extr. de test. Verum, postquam conclusum est, id est, renunciatum productioni instrumentorum, & alijs probationibus, induci non possunt: nisi noua orientur capitula ex veteribus pendentia; in quibus possunt de nouo instrumenta exhiberi, etiam in causa appellationis, sicut & testes noui recipi, c. fraternitatis, extr. de test. Vel, nisi talis esset persona, cui beneficium restitutionis in integrum indulgetur, potest tamen iudex terminum peremptorium ad exhibendum omnia instrumenta præstitueret, ultra quam pars, nisi legitima ex causa, ultra tius non auditur, l. 1. ff. de edend. & Spec. per tex. in d. c. cum dilectus, tit. de instr. editione. An autem litigatoribus instrumenta sint edenda? Distinguitur. Aut instrumenta sunt communia, aut propria: si communia, utriusque parti, sunt edenda, c. G.

c. G. perpetuus Vicarius, extr. eod. Si propria, aut
 ijs partes vtuntur, aut non vtuntur: si vtuntur, &
 Actor vel Reus aliquod instrumentum in iudi-
 cio producat, quo aduersus aduersarium vti ve-
 lit illud aduersario edere cogitur, l. 1. ff. de edé. Nā
 & Actor Reo & Reus Actori omnia, quibus in li-
 te vsurus est, edere tenetur, secundum gloss. in
 d. c. G. perpetuus vicarius, extr. eod. si autem
 partes non vtuntur & Actor à Reo edi instru-
 menta, ad intentionem suam probandam peti-
 erit repellitur, quia non ab aduersario, tela pe-
 tere debet, sed à seipso accipere, sciturus, nō pro-
 bata sua intentione, Reum absolutum iri, c. 1. ex-
 tr. de probat. l. qui accusare, C. de edendo. Pari ra-
 tione nec Reus ab Actore petere potest instrumē-
 tū, ad exceptionē suā fundandam, vel reconuen-
 tionem instituendam: nisi petitum instrumen-
 tum, quasi suum sit, l. non est nouum, & l. fin. C.
 de edend. nec tertius quidam, penes quem instru-
 menta litigantibus ad instruendam causam vti-
 lia esse dicuntur, exhibere tenetur, nisi ratione a-
 licuius negotij partibus teneatur, putà tutelæ,
 negotiorum gestionis, & similia, Specul. tit. de
 instru. editio. §. videndum, num. 18.

Quis Effectus & Finis?

Si publicum est instrumentum, plena fides rei
 geste, super qua illud confectum est: solū enim
 publico instrumento & eius exemplo solenniter
 sumpto creditur: non autem priuato. Instrumen-
 ta enim domestica, seu priuata testatio, seu adno-
 tatio, si non alijs quoq; adminiculis adiuuentur,
 ad probationem sola non sufficiunt, l. 1. instru-

Cc

men-

menta, C. de probat. Nisi contra scribentem producantur, vel subscriptione testium, & contrahentium, vel iudiciaria cognitione sint confirmata Bal. in rub. nu. 3. eod. l. contractus, C. eod. Quod si ex scriptura priuata conuentus, illam neget à se scriptam, vel ad testes, vel ad literarum comparationes, erit confugiendum. Debent autem comparationes literarum non ex quibusuis scripturis, chyrographis, vel instrumentis, quæ non publicè sunt confecta, fieri, sed ex forésibus, vel publicis instrumētis, vel huiusmodi chyrographis, quæ ad minimum trium testium habent subscriptiones, præstito iuramento ab his, qui comparationem faciunt, quod neq; lucri causa, neq; inimicitijs, vel gratia impulsæ, ad comparationem faciendam procedant, vt omnis falsitatis suspicio euitetur, l. comparationes, C. de fide instr. Debentq; instrumentum, vt fidem faciat rei q; gestæ probationi, sufficiat, nō esse cancellatum, abolitum, continere lituras, vel quacunq; suæ formæ parte vitiatum, neq; huic contrarium aliud produci. Scripturæ enim diuersæ fidem sibi derogantes, ab vna eademq; parte probatæ nihil firmitatis habent, l. scripturæ, C. eod. & imputet sibi proferens tales, cū in ipsius fuerit potestate quam voluerat non proferre: nihil igitur probabit, & imputari, extr. eod. cū contraria allegans non sit audiendus.

Quanta autem fides instrumentis in causis decidendis adhibeatur? Respondet Speculator, tit. de inst. edit. num. 8. quanta duobus vel tribus testibus. parem enim vim habent in exercendis litibus instrumenta & testes, l. in exercendis, C. eod.

eod. c. cū Iohannes, §. porro, ext. eod. Quod verum est, quo ad iustam probationem, ad quam faciendam, alterutrum sufficit, aut idonei testes, aut non suspectum instrumentum, scilicet, vbi sine contradictione proferatur. Nam etiam contra instrumentum quantumcunq; publicū testes admittuntur, prout expressè habetur in c. cū Iohannes, extr. eod. & c. ad audientiam, ext. de prescrip. Quid igitur iuris, si testes instrumēto repugnant, an testibus, vel instrumento, credendū sit? Myns. in obser. 39. cent. 4. ita putat distinguendū: Si testes cōtradixerint scripturę, ad quam ipsi fuerunt, propter fidem, adhibiti, tunc testes scripturę præferri debent. cū tota autoritas tabularum ex testium comprobatione depēdeat, c. tertio loco, extr. de probat. Secundò: si testes cōtradican instrumento, ad cuius fidem confirmandā non fuerunt producti; tunc refert, an producantur ad probandam falsitatē instrumenti, q; nō simul cū attestationibus, sed seorsim proferatur ad probandū aliquid. hoc casu parib. testibus pualet scriptura: putā, si tres dicant, instrumentū falsum, nō audientur, quia & in tabulis instrumentorū duo testes vnā cū notario, q; tertio, adhiberi solēt. Ni igitur quatuor aut qnq; boni viri attestentur falsitatē, instrumēto stabitur, d. c. cū Iohannes.

An verò de falsitate non principaliter tractetur, neq; accusando, neq; excipiendo, sed vnā ad probandam intentionem exhibeantur instrumentum & testes, qui examinati, repugnent instrumento? Hac specie nulla regula tradi potest, sed iudex ex qualitate causæ æstimare debet, quid horum magis ipsum sequi oporteat.

Nam quædam per testes meliùs probantur, vt confanguinitas, adulterium: quædam verò com-
moditùs per instruméta, veluti acta iudiciorum,
res antiquitùs gestæ.

Quæ Cognata?

Monumenta publica, libri ciuitatum, mona-
steriorum, collegiorum, testes, præsumptio iu-
ris, aliæ probationum species.

Quæ Pugnantiæ?

Sunt omnia ea, quibus instrumentum impu-
gnari potest: vel, quæ ratione causarum, vel for-
mæ, obijciuntur contra instrumentum. vt, si de
re illicita & impermissa instrumentum factum
fuerit, vel ab eo, qui non habet potestatem faci-
endi: vt, qui se notarium agit, cum tamen nõ sit,
vel malè creatus, videlicet, ab eo, qui ius creandi
non habet, si fuerit cancellatum, abolitum, ha-
beat lituras, sint sigilla abrafa, vel sculpturæ si-
gilli deletæ, si falsum, si non omnes contineat so-
lennitates, quæ publicationem efficiunt; vt quia
omissa indictio, testes, nomen notarij, eiusdem
scriptura, & signum, & circumstantiæ requisi-
tæ: si producantur plura instrumenta fidem sibi
derogantia, vel sit illud quod producitur sibi ip-
si contrarium, si non debito tempore produca-
tur, vel publicetur, & alia multa, quæ omnia hic
recensere, longum esset.

A X I O M A T A.

*Scripturæ contrariæ ab eodem productæ fidem non
faci-*

faciunt, c. imputari, extr. eod. l. scriptura, c. eod.

Viriq; parti communia instrumenta sunt edenda, c.
G perpetuus vicarius, extr. eod.

Instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate Ordinarij, eandem vim habet cum originali, c. fin. extr. eod.

Post publicatas attestaciones, vsque ad conclusionem in causa, possunt instrumenta produci, c. cum dilectus, extr. eod.

Instrumentum, propter rasuram in loco non suspecto, non dicitur vitiosum, c. ex literis, extr. eod.

In exercendis litibus eandem vim obtinent tam fides instrumentorum, quam depositiones testium, l. in exercendis, C. eod.

Testium vel instrumentorum receptio, potest ex causa committi iudici alterius territorij, l. iudices, C. eod.

Instrumenta domestica, seu priuata testatio, seu adnotatio, si non alijs quoq; adminiculis adiuuentur ad probationem sola non sufficiunt, l. instrumenta, C. de probat.

Rationes defuncti, quæ in bonis eius inueniuntur, ad probationem sibi debite quantitatis, sola non sufficiunt, l. rationes, C. de probat.

Instrumenta cuiuscunq; generis non definiunt negotium, nec obtinent vim definitiæ sententiæ, nec habent executionem paratam, sed tantum probant rem gestam, Bal. Conf. 133. vol. 1.